

Ursprungsfolk positiva till ny FN-deklaration

TEXT: TOVE SILVEIRA WENNERGREN, JESSICA NILSSON, SUSANNE ANDERSSON

I september 2007 antog FN:s generalför-samling Deklarationen om ursprungsfolkens rättigheter. Det var ett historiskt beslut som fattades efter över 20 års förhandlingar mellan nationalstater och ursprungsfolk.

– Inte tillräcklig, men ett steg i rätt riktning, kommenterar representanter för flera ursprungsfolk deklARATIONEN.

DEKLARATIONEN ANTOGS AV 143 av FN:s 192 medlemsländer. Den består av 46 artiklar som på olika sätt ska öka respekten för ursprungsfolkens rättigheter. Där ingår rätten till självbestämmande, kontroll av territorier och naturresurser samt bevarande av ursprungsfolkens kultur och traditioner. Bland annat gör texten klart att ursprungsfolkens traditionella territorier inte får användas för militära syften eller för att dumpa giftigt avfall. Deklarationen skyddar omkring 300 miljoner människor världen över mot "folkmord och andra våldssamma handlingar".

Innan FN-deklarationen kom var ILO-konventionen 169 den enda internationella överenskommelse som skyddade ursprungsfolk mot övergrepp och exploatering. Konventionen är juridiskt bindande, men tar inte upp ursprungsfolkens rätt till självbestämmande. Ett annat stort problem är att bara ett fåtal av Internationella arbetsorganisationen ILO:s 170 medlemsländer har ratificerat konventionen. Bland dem som inte har skrivit under finns Chile och Sverige, som inte anser sig kunna uppfylla konventionens krav på ursprungsfolkens rätt till mark.

De viktigaste skillnaderna mellan konventionen och deklARATIONEN är att den senare erkänner ursprungsfolkens rätt till självbestämmande samt deras rätt till kollektivt ägande.

Deklarationen går längre än konventionen, men är å andra sidan inte juridiskt bindande. Den bygger på att länder som godkänner den anpassar sina egna lagar efter deklARATIONENS artiklar.

BOLIVIAS REGERING har gått längre än så och upphöjt deklARATIONEN till nationell lag. Representerar för landets ursprungsfolk ser det som ett bevis för att ursprungsfolksfrågorna tas på allvar.

– Att deklARATIONEN är lag ger oss ursprungsfolk självklart fler rättigheter. Till exempel kommer vissa jordägare att tvingas ge upp sin mark till förmån för ursprungsfolk som är jordlösa, säger Leonel Cerruto.

Han är quechuaindian och assistent åt guvernören i Oruro, ett av Bolivias fattigare departement.

– Med deklARATIONEN som grund kan vi kämpa för våra rättigheter utan att vara beroende av den regering som har makten, menar Cerruto.

MEDLEMMARNA I CONAIE, paraplyorganisation för ursprungsfolksrörelsen i Ecuador är också positiva till FN-deklARATIONEN, även om den inte går så långt som de hade önskat.

– Vi skulle vilja att ursprungsfolken ses som en autonom enhet, säger Floresmilo Simbaña, jurist och medarbetare på Ecuarunari, som organiserar höglandets kichwaindianer och som ingår i Conaie.

Han säger att den viktigaste förbättringen (jämfört med ILO-konventionen 169) är att deklARATIONEN använder ordet folk istället för stammar. En annan positiv förändring är att man talar om ursprungsfolksrättigheter, inte bara om rättigheter grundade på sedvanerätt.

Definitionen av territorium är också klarare i deklARATIONEN. Bland annat klargörs att ett

ursprungsfolks territorium utgörs av den mark som tillhört deras förfäder, men också den mark som gruppen på olika sätt har förvärvat under tidens gång. Detta tror Simbaña kan få stor praktisk betydelse i frågan om naturresurserna i Ecuador.

– Det ger större juridiskt utrymme för ursprungsfolken, säger Simbaña och berättar att de i hans bysamfällighet redan åberopat deklARATIONEN i en tvist om ett markområde som byn köpt utanför sitt traditionella territorium.

”med deklARATIONEN som grund kan vi kämpa för våra rättigheter utan att vara beroende av den regering som har makten

JORGE CALBUCURA ÄR MAPUCHE och lektor i sociologi på högskolan i Östersund. Han är också ansvarig för en dokumentationssajt om mapucher (www.mapuche.info).

Calbucura tror att FN-deklARATIONEN kan sätta press på Chiles parlament att till slut godkänna ILO 169. Tre olika förslag om att ratificera konventionen har röstats ner i parlamentet.

– FN-deklARATIONEN betonar den kollektiva äganderätten och det är viktigt. Vi mapucher måste få någon sorts autonomi och rätt att kontrollera vårt territorium. Det behövs framför allt på grund av de transnationella företagens exploateringar i mapucheområdena.

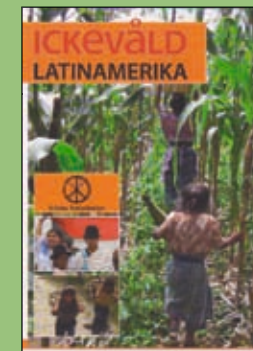
Han tror att parlamentet i Chile inom två år har godkänt ILO 169, men att det är stor risk för att det blir en svag och modifierad version av det ursprungliga dokumentet.

Samen Lars-Anders Baer är en av 16 ledamöter i FN:s permanenta forum för ursprungsfolk. Han är dessutom styrelseordförande i Sametinget och ledare för Samelandspartiet. Baer tycker att FN-deklARATIONEN har stor betydelse eftersom så många länder har ställt sig bakom den.

– Framför allt är deklARATIONEN en viktig del i den process som pågått sedan 1980-talet då urfolken började mobilisera, särskilt i Latinamerika. Från att tidigare ha utnyttjats av västern, men också högern, står indianrörelsen i dag på egna ben och har till och med blivit en maktfaktor i länder som Bolivia och Ecuador, konstaterar han.

Baer tror att deklARATIONEN kan få fler länder att ratificera ILO 169. Han är själv med och arbetar för att Sverige ska ratificera den så kallade Nordiska samekonventionen. Den har i stort sett samma innehåll som ILO 169, men är anpassad efter förhållandena i Sverige, Norge och Finland. Syftet är att säkerställa samefolkets rätt att förfoga över sina naturtillgångar och att bestämma över sin ekonomiska, sociala och kulturella utveckling. ■

Gratis tidning Ickevåld i Latinamerika

Latinamerika är mycket mer än Chavez och Castro, NAFTA och droghandel, diktaturer och förtryck. Det finns en annan verklighet som vi sällan hör talas

om i Sverige. Beställ ett gratis exemplar av "Ickevåld i Latinamerika" från Kristna Fredsrörelsen. Vill du ha fler ex tar vi ut en kostnad. Beställ på 08-453 68 45 eller kristna.freds@krf.se.